

ZAŁĄCZNIK

Lubelski Wojewódzki do pisma / postanowienia / decyzji
Konservator Zabytków organu ochrony zabytków
ul. Archidiakońska 4
20-113 Lublin
tel./fax 81 532-90-35, 81 532-52-37

Z-ca Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków
mgr Barbara Stolarz
Znak *SN. 5142. 682. 3. 1023*
2023 -09- 14
z dnia

**PROGRAM KONSERWACJI I RESTAURACJI ELEWACJI DZWONNICY-
BRAMY ORAZ MURU Z BRAMKAMI W ZESPOLE KOŚCIOŁA
PARAFIALNEGO PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA W JANOWIE LUBELSKIM**

Autor:

- MGR KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Paulina Wiskijowska
- nr dyplomu: ASP Kraków 8694
Tel. 533401714
e-mail: pwiskijowska@gmail.com

Rzeszów, sierpień 2023

1. HISTORIA¹

DZWONNICA-BRAMA

Dzwonnica-brama jako element zespołu klasztoru Dominikanów została wzniesiona zapewne podczas gruntownej restauracji i przebudowy kościoła i klasztoru l. 1768-72. Kilkakrotnie remontowana wraz z całym zespołem.

MUR Z BRAMKAMI

Dokładna data budowy ogrodzenia nie jest znana. Wzniesione zapewne w 3. ćw. XVIII w., pierwotnie odrębne dla kościoła z klasztorem i dla kaplicy pw. Objawienia. Zapewne na pocz. XX w., po połączeniu obydwu placów, część ogrodzenia została rozebrana. Prawdopodobnie ok. poł. XIX w. odcinek frontowy częściowo przebudowano wznosząc po obu stronach dzwonnicy dwie zamknięte ostrołukowo bramki. Ogrodzenie kilkakrotnie remontowane wraz z całym zespołem.

2. OPIS I BUDOWA TECHNOLOGICZNA²

DZWONNICA-BRAMA

Dzwonnica-brama późnobarokowa. Usytuowana na osi fasady kościoła, wkomponowana w linię ogrodzenia, z którym zintegrowana niewielkimi spływami. Wzniesiona na planie kwadratu, dwukondygnacyjna, z otworem bramnym w przyziemiu. Zbudowana z cegły i otynkowana, nakryta dachem namiotowym pod blachą (pierwotnie pod gontem); skrzydła bramy metalowe, ażurowe. Elewacje gładkie, pozbawione podziałów architektonicznych za wyjątkiem uproszczonego belkowania w zwieńczeniu i profilowanych cokołów w elewacji frontowej i tylnej. Otwór bramny zamknięty łukiem koszowym, otwory okienne (d. dzwonne) umieszczone na osiach wszystkich elewacji, zamknięte łukiem półkolistym. W elewacji frontowej kwadratowa, profilowana płycina z namalowanym monogramem Marii, po bokach której dwie mniejsze z namalowanymi krzyżami; w d. wnęce okiennej, ozdobionej impostami, umieszczona figura MB, a po prawej stronie zegar słoneczny.

MUR Z BRAMKAMI

Zasadnicza część ogrodzenia, o łukowatym zarysie, otacza teren zespołu klasztoru od strony frontowej oraz od pd.-zach., gdzie ogrodzenie wygięte półkoliście na osi fasady kaplicy; po pn. stronie kaplicy zachowany dodatkowo niewielki fragment pierwotnego ogrodzenia. Od frontu, na osi kościoła, wkomponowana jest w ogrodzenie dzwonnica-brama, po obu stronach której znajdują się dwie niewielkie bramki, a w części pd.-zach. trzecia – większa. Ogrodzenie murowane z cegły i kamienia, otynkowane, nakryte daszkiem pulpitem o spadku w kierunku cmentarza kościelnego. Mur gładki, zwieńczony prostym

¹ Historia ze strony Narodowego Instytutu Dziedzictwa: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-260552>, Oprac. Bożena Stanek-Lebioda, OT NID w Lublinie, 24.01.2019 r.

² Tamże

gzymsem. Bramka zach. zintegrowana z murem niewielkimi spływami, z otworem wejściowym zamkniętym łukiem odcinkowym. Wejście ujęte parami pilastrów tokańskich ustawionych na cokołach i dźwigających odcinki belkowania oraz trójkątny, ogzysowany szczyt. Bramki przy dzwonnicy ujęte od frontu filarkami i zwieńczone ostrołukowymi, ogzysowanymi szczytami, z prostokątnymi wnękami w tympanonach – obecnie pustymi od frontu, a wypełnionymi krzyżami od strony cmentarza kościelnego.

3. STAN ZACHOWANIA

Tynki i detale architektoniczne

DZWONNICA-BRAMA

Ściany elewacji zabrudzone, w dolnych partiach widoczne są ślady wilgoci. Tynki spękałe, zdegradowane, miejscowo odspojone od podłoża. Występują liczne ubytki tynków i warstwy malarskiej. Detale architektoniczne elewacji z ubytkami formy. W ubytkach widoczne wtórne uzupełnienia i reparacje. W ubytkach widoczne wtórne uzupełnienia i reparacje, warstwa malarska spudrowana i złuszczone, odspojona od podłoża, z ubytkami. Dodatkowo tynki mocno zabrudzone z dużymi przebarwieniami i zaciekami w szczególności w dolnych partiach. Miejscami występują zawilgocenia co doprowadza do zmurszenia, wykruszania wraz z odpajaniem tynku od podłoża. W kilku miejscach widoczne pęknięcia murów. Widoczne ślady wykwitów solnych i siarczanów, które powodują bardzo mocny destrukcyjny tynków.

MUR Z BRAMKAMI

Tynki ogrodzenia bardzo zdegradowane, spękałe i odspojone od podłoża. Miejscami występują duże płaszczyznowe ubytki. Detale architektoniczne elewacji z ubytkami formy i warstwy malarskiej. W dolnych partiach muru, szczególnie od strony wewnętrznej, występują zawilgocenia, powierzchnia pokryta glonami w postaci dużych zielonych przebarwień.

Figura Matki Boskiej w d. wnęce okiennej elewacji frontowej

Rzeźba zakurzona i zabrudzona z drobnymi ubytkami formy i warstwy malarskiej.

Elementy drewniane (stolarka okienna dzwonnicy- bramy)

Powierzchnia okien zabrudzona, widoczne ubytki warstwy malarskiej.

Elementy metalowe (skrzydła w prześwitach bram, zegar słoneczny)

Na elementach metalowych widoczne ślady korozji. Warstwa malarska miejscowo złuszczone. Występują drobne uszkodzenia mechaniczne (zarysowania, wgniecenia, wykruszenia warstwy malarskiej).

Obróbki blacharskie dzwonnicy oraz muru

Obróbki blacharskie oraz blaszane pokrycie muru w stanie zróżnicowanym. Miejscowo blacha lekko powyginana, występują też nieszczelności na łączeniach blachy z tynkiem.

4. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

ELEWACJE DZWONNICY-BRAMY I MURU

KONSERWACJA TYNKÓW

- Wykonanie badań odkrywkowych w celu ustalenia szczegółowej budowy obiektu oraz historycznej kolorystyki elewacji
- Skucie odspojonych i rozwarstwionych tynków zależnie od zasięgu odspojień.
- Oczyszczenie powierzchni wątków i zachowanych tynków (metodą strumieniowo-ścierną lub doczyszczanie ręczne).
- Spłukanie pyłu/ doczyszczanie powierzchni wodą pod ciśnieniem.
- Odgrzybienie porażonej biologicznie powierzchni ścian
- Ewentualne odsolenie zasolonych powierzchni ścian (mechanicznie lub metodą migracji do rozszerzonego środowiska.

- Naprawa spękań konstrukcyjnych o rozwartości powyżej 3 mm prętami nierdzewnymi w formie spirali osadzonymi w systemowej zaprawie.

- Impregnacja wątków i zachowanych partii tynków np. mineralnym środkiem wzmacniającym przeznaczonymi do wzmacniania strukturalnego lub powierzchniowego osłabionego muru,

- Szpryc- fabrycznie wymieszana sucha zaprawa odporna na siarczany

- Ewentualne wklejanie w miejscu spękań siatki poliestrowej
 - wedle potrzeby i do decyzji Inwestora
- Wykonanie tynków renowacyjnych

- Wykonanie szlichty cienkowarstwowej o kolorze zbliżonym do tynków tradycyjnych
- Odtworzenie warstwy wykończeniowej w kolorze analogicznym do oryginału ustalonego na podstawie badań lub kolor farby dobrany zostanie komisyjnie na podstawie wykonanych przez wykonawcę prób kolorystycznych na obiekcie.

KONSERWACJA DETALI ARCHITEKTONICZNYCH ELEWACJI DZWONNICY BRAMY I MURU (GZYMSY, , OBRAMIENTA OTWORÓW)

- Podklejenie odspojonych i rozwarstwionych detali i gzymsów.
- Skucie fragmentów dekoracji, które nie nadają się do podklejenia.
- Oczyszczenie powierzchni detali architektonicznych metodą dobraną na podstawie prób (strumieniowo- ścierna, oczyszczanie termiczne, chemiczne oraz mechaniczne doczyszczanie nożami i szczotkami).
- Doczyszczanie powierzchni wodą pod ciśnieniem/ spłukanie pyłu.
- Odgrzybienie porażonej biologicznie partii dekoracji preparatem likwidującym biologiczne skażenie podłoży
- Impregnacja zachowanych partii dekoracji np. preparaty na bazie krzemianów

przeznaczone do wzmacniania strukturalnego lub powierzchniowego osłabionego muru.

- Wykonanie obrzutki na całej skutej powierzchni
- Rekonstrukcja większych ubytków dekoracji
 - technika zależna od rodzaju rekonstruowanej formy, ewentualne użycie gotowych zapraw do wykonywania gzymsów ciągnionych i odlewów
- Uzupełnienie ubytków formy kitem mineralnym barwionym w masie
- Odtworzenie warstwy wykończeniowej w sposób analogiczny do oryginału ustalonego na podstawie badań lub kolor farby dobrany zostanie komisyjnie na podstawie wykonanych przez wykonawcę prób kolorystycznych

**KONSERWACJA POLICHROMII DZWONNICY-BRAMY (MONOGRAM MARYJNY, KRZYŻE) LUB
W PRZYPADKU ODNALEZIENIA HISTORYCZNEJ POLICHROMII NP. W PŁYGINACH DZWONNICY-BRAMY**

- Wykonanie badań odkrywkowych w celu ustalenia czy w płycinach elewacji frontowej dzwonnicy-bramy zachowały się historyczne polichromie (widoczne na zdjęciach archiwalnych) oraz ustalenia pierwotnej kolorystyki obiektów dzwonnicy-bramy i muru z bramkami.
- Wstępne usunięcie luźnych zabrudzeń (kurz, pajęczyny itd.)
- Podklejenie odspojonych tynków ścian elewacji lub muru specjalną zaprawą do iniekcji i wzmocnienia odspojonych powłok malarskich
- Żyłowanie spękań.
- Odczyszczenie polichromii z brudu.
- Usunięcie wtórnych przemalowań oraz wadliwych retuszy i zaplamień (metoda dobrana na podstawie testów)
- Warstwowe uzupełnienie ubytków tynku (tynk renowacyjny).
- Uzupełnienie ubytków pobiał.
- Uzupełnienie ubytków oraz rekonstrukcja oryginalnej warstwy malarskiej, suche pigmenty w żywicy odwracalnej, odpornej na warunki atmosferyczne
- Utrwalenie powierzchni malowideł warstwą zabezpieczającą przed działaniem warunków atmosferycznych i UV.

KONSERWACJA RZEźBY MATKI BOSKIEJ w d. wnęce okiennej elewacji frontowej

- Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania przed konserwacją.
- Wykonanie badań odkrywkowych w celu ustalenia szczegółowej budowy technologicznej i pierwotnej kolorystyki.
- Oczyszczenie metodą dobraną na podstawie prób.
- Uzupełnienie ubytków w technice oryginalnej.
- Opracowanie powierzchni gruntów stosownie do oryginalnej powierzchni.
- Werniksowanie retuszarskie partii polichromowanych.
- Uzupełnienie ubytków polichromii. Scalenie kolorystyczne naśladowczo do oryginału ustalonego na podstawie badań przy użyciu artystycznych farb olejno-żywicznych.
- Werniksowanie końcowe.

KONSERWACJA ELEMENTÓW DREWNIANYCH (STOLARKA OKIENNA)

Zakłada się wymianę okien na nowe
o historycznej formie dostosowanej do bryły architektonicznej dzwonnicy-bramy.

elementy drewniane

- Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania przed konserwacją.

KONSERWACJA ELEMENTÓW METALOWYCH (skrzydła w prześwitach bram, zegar słoneczny, okucia okien, zawiasy, klamki i inne)

- Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed konserwacją.
- Wstępne oczyszczenie z luźnych zabrudzeń ręcznie metodą mechaniczną.
- Oczyszczanie metalowych elementów z warstw przemalowań i nawarstwień korozyjnych metodą dobraną na podstawie prób (chemiczną, mechaniczną, strumieniowo-ścierną).
- Naniesienie osłony antykorozyjnej.
- Uzupełnienie ewentualnych ubytków w technice analogicznej do oryginału.
- Pokrycie farbą antykorozyjną
- Pokrycie farbą dobraną do oryginału na podstawie badań, w przypadku gdy nie da się ustalić oryginalnej kolorystyki, pokrycie farbą z opiłkami metalu lub bezbarwnym preparatem blokującym korozję.

OBRÓBKI BLACHARSKIE - na dzwonnicy i murze ogrodzenia:

- Przegląd obróbek blacharskich.
- Uszczelnienie połączeń pomiędzy poszczególnymi elementami blachy.

- Wymiana skorodowanych elementów.
- Wykonanie ponownego połączenia blachy z tynkiem: odpowiednimi preparatami np. dekarskimi,
- montaż kolców przeciw ptakom.

MGR KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI

Paulina Wierkijowska

nr dyplomu: ASP Kraków 8694

Tel. 533401714

e-mail: pwirkijowska@gmail.com

5. SPIS FOTOGRAFII

1. Dzwonnica-brama wraz z murem w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Widok ogólny. Stan przed konserwacją.
2. Dzwonnica-brama w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Elewacja frontowa. Stan przed konserwacją.
3. Dzwonnica-brama w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Elewacja boczna i tylna. Stan przed konserwacją.
4. Dzwonnica-brama w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Elewacja boczna -zachodnia. Stan przed konserwacją.
5. Dzwonnica-brama w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Fragment cokołu. Stan przed konserwacją.
6. Mur z bramkami w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Elewacja frontowa. Stan przed konserwacją.
7. Bramka muru w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Widok od strony zewnętrznej. Stan przed konserwacją.
8. Mur z bramkami w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Fragment elewacji od strony drogi. Stan przed konserwacją.
9. Bramka muru w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Widok od strony wewnętrznej. Stan przed konserwacją.
10. Mur z bramkami w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Fragment elewacji od strony podwórza kościelnego. Stan przed konserwacją.
11. Mur z bramkami w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Fragment elewacji od strony podwórza kościelnego. Stan przed konserwacją.
12. Mur z bramkami w zespole kościoła parafialnego pw. Św. Jana chrzciciela w Janowie Lubelskim. Fragment elewacji strony od podwórza kościelnego. Stan przed konserwacją.

1.

2.

4

3

9

5.

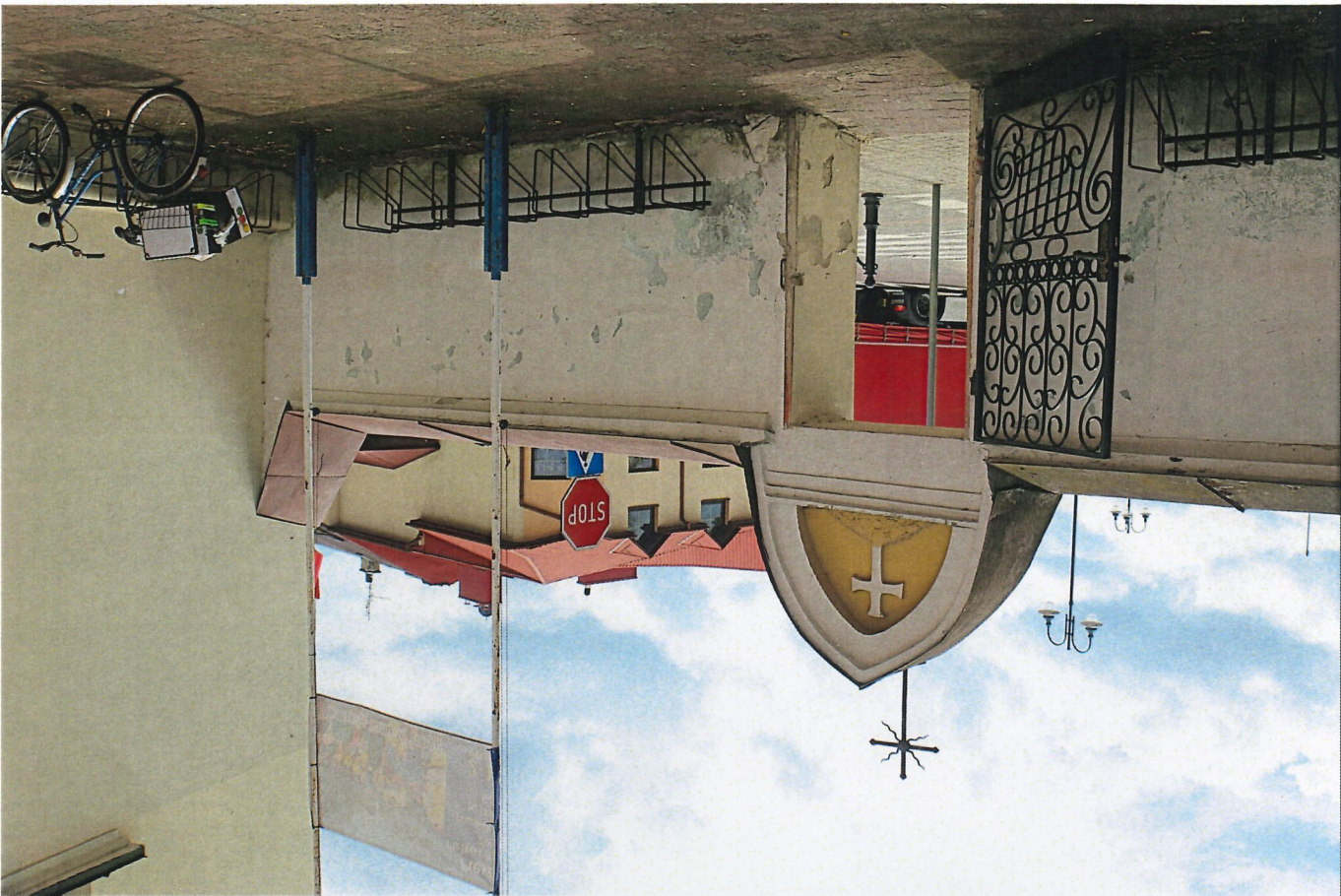

8

7

40.

8